

Diarienummer 21 SN/0296

SOU 2021:34 Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga

Just nu pågår en av de största omställningarna av hälso- och sjukvården på många decennier med syfte att skapa en god och nära vård. Denna process behöver systematiskt beakta barns rättigheter enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Som ett led i detta tillsattes utredningen *En sammanhållen god och nära vård för barn och unga*. Utredningen har lämnat förslag som ger regeringen möjlighet att bana väg för en hälsoreform för barn och unga i Sverige som ska bidra till att minska fragmentiseringen och glappen i hälso- och sjukvården och bryta trenden med ökad psykisk ohälsa hos barn och unga.

Utredningens förslag

De lagförändringar som utredningen föreslår gäller hälso- och sjukvårdslagen samt patient lagen.

Utredningen föreslår att det hälsofrämjande arbetet ska förtydligas i hälso- och sjukvårdslagen och att ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga tas fram och implementeras i hälso- och sjukvården. Programmet ska bidra till att barns och ungas hälsa och utveckling kontinuerligt följs upp och stöttas på ett likvärdigt sätt och med kvalitet under hela uppväxten, från graviditet till vuxen ålder. Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet ska vara i fokus och utgöra en plattform för tidiga samordnade insatser med möjlighet till fördjupade insatser inom övrig vård och omsorg vid behov. Programmet gör det också tydligt för vården och elevhälsan vad de bör göra och hur de kan hjälpas åt för att ge barnen och föräldrarna så bra stöd som möjligt. Det skulle kunna innebära att vården för barn och unga blir mer lika, oavsett var i landet de bor eller vilken skola de går i. Det blir också lättare att tidigt hitta och hjälpa de barn och unga som mår dåligt.

Utredningen föreslår vidare att lagstiftningen kring fast vårdkontakt till barn och unga skärps samt att ett tydligt krav på samverkan mellan regionen och huvudmän inom skolväsendet införs. Det föreslås också sex steg för hur barn och unga med psykisk ohälsa kan få ett mer ändamålsenligt och samordnat stöd i vården.

1. Ett bredare förhållningssätt till psykisk hälsa.
2. Ett nationellt hälsovårdsprogram, med skärpt fokus på psykisk hälsa, som erbjuds av en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård.

3. Ökad tydlighet i primärvårdsuppdraget när det gäller psykiska vårdbehov hos barn och unga.
4. Primärvården och den nära vården behöver stärkas med resurser, kompetenser och metoder för att kunna möta barn och unga med psykiska vårdbehov.
5. Den specialiserade vården behöver stärka sin konsultativa roll och bli mer nära och tillgänglig för primärvården och elevhälsan.
6. Den specialiserade vården, socialtjänsten, förskola/skola och elevhälsan behöver samordna sig kring barn och unga med stora och långvariga behov.

Utredningen har också sett över förutsättningar för ett samlat huvudmannaskap för barn och ungdomshälsovården, där de fastslår att primärvårdens aktörer och elevhälsans medicinska insatser inte bör samlas under ett regionalt huvudmannaskap. De fastslår också att olika huvudmannaskap för ungdomsmottagningarna har prövats och att utgångspunkten för huvudmannaskapet måste vara vilken verksamhet som erbjuds.

Sammantaget bildar detta ett mer ändamålsenligt och resurseffektivt system som främjar hälsan hos barn och unga och frigör resurser till de som har störst behov. Ett fortsatt och mångårigt arbete på alla nivåer kommer dock att krävas i vård och omsorg om detta ska kunna bli den vändpunkt och den nationella samling som behövs.

Utredarnas förslag är ett ikraftträdande den 1 juli 2022

Yttrande från socialnämnden i Motala över utredningens förslag

Att i hälso- och sjukvårdslagen förtydliga skyldigheten att arbeta för att främja hälsa, och på så sätt bidra till att det hälsofrämjande arbetet runt barn och unga ökar samt att införa ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga ser socialnämnden inga risker med utan bedömer bara vara till gagn för barn och unga.

Det uppfattas som positivt med ett nationellt hälsovårdsprogram som också syftar till att förtydliga respektive verksamhets uppdrag och som också fokuserar på föräldraskapsstöd och barns delaktighet.

Förslaget att stärka samverkan mellan region och skolhuvudmän med ett förtydligande av en vägledning för rektorer och skolhuvudmän om bl.a. fast vårdkontakt ser socialnämnden också vinster med för barn och ungdomar. Det kan också bidra till en tydligare samordning med socialtjänstens insatser. Vidare kan det underlätta för barn med mer omfattande sjukdomar att få rätt stöd i skolan. Det är också bra att det förtydligas att samverkan inte enbart gäller för elevhälsan, utan för samtlig förskole- och skolverksamhet (även verksamheter utan lagkrav på elevhälsa).

Förslaget att ersätta *Vägledning för elevhälsan* med ett nationellt hälsovårdsprogram kan innebära en risk att elevhälsans samlade uppdrag medikaliseras och att bärande delar i de icke-medicinska professionernas uppdrag i skolans kunskaps- och demokratiuppdrag drunknar i ett mer vårdinriktat program.

Förslaget att stärka hälso- och sjukvårdens samverkan och samordning med socialtjänst och tandvård ses som positiva, liksom de sex stegen för ett bättre stöd till barn och unga med psykisk ohälsa.

Tryggare övergång från hälso- och sjukvård för barn till hälso- och sjukvård för vuxna ser socialnämndens verksamheter ett stort behov av, framförallt avseende den psykiatriska öppenvården.

Motala kommun bedriver ungdomshälsa i samverkan med region Östergötland och har sett vinsterna av att ha en gemensam verksamhet utifrån de uppdrag som åligger ungdomshälsan.

Hur förändringarna kommer slå inom hälso- och sjukvården, eller vilka utmaningar som finns i implementering av de beslut som så småningom beslutas om, kan socialnämnden inte yttra sig om. Men socialnämnden i Motala kommun har utifrån sitt perspektiv inget att erinra mot utredningens förslag om förändringar utifrån remissen Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34).

Socialnämnden